О. Т. Левандівський,

к. е. н., доцент, Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника

ORCID iD: 0000-0002-5819-8377

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.5.49

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

О. Levandivskyi,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk

FOREIGN EXPERIENCE IN INVESTING IN AGRICULTURAL PRODUCTION

Встановлено, що державна підтримка аграрного сектора — це один із пріоритетних напрямів економічної політики в багатьох країнах світу. Вона розглядається як необхідний інструмент аграрної політики в умовах ринку. Тому виникає необхідність проаналізувати рух інвестиційних ресурсів в системі "держава — інституційна сфера — господарюючі суб'єкти аграрного сектора" і вивчити інструменти регулювання інвестиційної діяльності.

У провідних країнах світу склалися спеціальні інститути, що займаються реалізацією інвестицій у аграрну сферу. Провідною формою інвестицій є кредитування, головною особливістю якого є високий рівень державної підтримки і кооперативні засади його реалізації.

Заслугує на увагу досвід практики у сфері кредитування Франції, де забезпечення аграрного сектора економіки позиковими коштами здійснюють в основному кооперативні банки.

Дослідженням встановлено, що Німеччина є прикладом країни із змішаним типом сільськогосподарського кредитування, яке передбачає функціонування на кредитному ринку комерційних банків і спеціалізованих інституцій. Нині кредитуванням сільського господарства займаються кооперативні банки, спеціалізовані банки, іпотечні банки, приватні комерційні банки.

Кооперативний банківський сектор Німеччини має трирівневу організаційну структуру. Її основу, нижній рівень, формують місцеві кооперативні банки (кредитні товариства), що складаються переважно із так званих фольксбанків і райффайзенбанків.

Зазначимо, що кооперативи чудово вписалися у систему "соціально-орієнтованої ринкової системи", яка об'єднувала у собі принципи вільного ринку із задоволенням соціальних інтересів. Ефективно використовуючи вигоди кооперації, які поєднували індивідуальну економічну свободу та колективні зобов'язання, кооперативи Західної Німеччини продовжували розвиватися і зміцнювати свої ринкові позиції на ринку.

Дослідженням встановлено, що в останні роки кредитні вкладення у сільськогосподарське виробництво були направлені, насамперед, на модернізацію і технічне переозброєння виробничого процесу. У зв'язку із цим, кредитні вкладення були сконцентровані на суміжних із аграрним сектором галузях — виробниках засобів виробництва і переробної промисловості.

Узагальнюючи набутий досвід організації державної фінансової підтримки сільського господарства у провідних країнах світу, зміну цільових параметрів цієї підтримки залежно від стану сільськогосподарського виробництва, а також стану національного та світового агропродовольчих ринків, в Україні та її регіонах при удосконаленні механізму інвестування аграрного сектора на сучасному етапі необхідно врахувати насамперед, наступні аспекти зарубіжного досвіду: нееквівалентний обмін (не на користь сільського господарства) і його негативні наслідки компенсуються аграрному сектору через надання, насамперед, державної фінансової підтримки; значні порівняно із вітчизняною практикою обсяги державної фінансової підтримки аграрному сектору; диференційний підхід до розподілу державної фінансової підтримки серед сільськогосподарських товаровиробників, у т. ч. залежно від рівня дохідності господарств; виділення додаткових субсидій на виробництво найбільш значимих для країни видів сільськогосподарської продукції.

It has been established that state support to the agricultural sector is one of the priority directions of economic policy in many countries of the world. It is considered to be an essential tool of agrarian policy in a market environment. Therefore, there is a need to analyze the movement of investment resources in the system "the state — the institutional sphere — the business entities of the agrarian sector" and to study the tools of regulation of investment activity.

In the leading countries of the world, there are special institutes engaged in the implementation of investments in the agrarian sphere. The leading form of investment is lending, the main feature of which is the high level of state support and cooperative principles for its implementation.

It is worth noting the experience of French lending, where the agrarian sector of the economy provides loans mainly to cooperative banks.

The study found that Germany is an example of a country with a mixed type of agricultural lending, which involves the functioning of commercial banks and specialized institutions on the lending market. Currently, agricultural lending involves cooperative banks, specialized banks, mortgage banks and private commercial banks.

The cooperative banking sector in Germany has a three-tier organizational structure. Its basis, the lower level, is formed by local cooperative banks (credit societies), consisting mainly of the so-called folksbank and Riffeisenbank.

It should be noted that cooperatives fit perfectly into the system of "socially oriented market system", which united the principles of a free market with a satisfaction of social interests. Using the benefits of cooperation that combined individual economic freedom and collective commitment, the cooperatives of the West Germany continued to develop and strengthen their market position on the market.

The research established that in recent years, credit investments in agricultural production were directed, first of all, to the modernization and technical re-equipment of the production process. In this regard, credit investments were concentrated on the industries adjacent to the agrarian sector — the producers of means of production and processing industry.

Summarizing the experience gained in organizing the state financial support of agriculture in the leading countries of the world, changing the target parameters of this support depending on the state of agricultural production, as well as the state of the national and world agro-food markets, in Ukraine and its regions, in modernizing the mechanism of investment of the agrarian sector at the present stage, it is necessary to take into account, in our opinion, first of all, the following aspects of foreign experience: an unequal exchange (not for the benefit of agriculture) and its negative consequences are offset by the agrarian sector through providing, first of all, state financial support; significant volumes of state financial support to the agrarian sector in comparison with domestic practice; differential approach to the distribution of state financial support among agricultural producers depending on the level of profitability of farms; allocation of additional subsidies for the production of the most significant for the country types of agricultural products.

Ключові слова: інвестиція, сільськогосподарське виробництво, держава, фінансова підтримка, товаровиробник.
Key words: investment, agricultural production, state, financial support, commodity producer.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нееквівалентний міжгалузевий обмін, який посилюється у період ринкових перетворень, а також відсутність дієвого державного механізму регулювання інвестиційної діяльності у аграрній сфері, низька рентабельність переважної більшості товаровиробників, висока вартість позичкових коштів призвели до значного зниження інвестиційної активності у галузі. Унаслідок цього у більшості сільськогосподарських підприємств були зруйновані відтворювальні процеси, що призвело до скорочення обсягів виробництва основних видів продукції, зниження життєвого рівня сільського населення і загострення соціальної напруги.

Для відновлення матеріально-технічної бази галузі необхідно забезпечити надходження інвестиційних ресурсів зовнішніх джерел через підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Очевидно, що без активної участі державних інститутів вирішити цю задачу сільськогосподарським виробникам неможливо. Проте поки сформувати ефективний механізм залучення капіталу в галузь не вдалося. При цьому нова державна інвестиційно-інноваційної політика в аграрному секторі повинна не лише переслідувати досягнення стратегічно важливої мети — забезпечення населення країни якісним доступним продовольством, але і враховувати інтереси інвесторів, створювати умови для підвищення вартості інвестованого капіталу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок в економічну теорію засад інвестиційної діяльності, оцінки економічної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості зробили вітчизняні науковці: І.О. Бланк, П.А. Лайко, В.Г. Блохіна, П.І. Гайдуцький, С.О. Гуткевич, О.І. Гуроров, А.С. Даниленко, М.Д. Денисенко, М.І. Долішній, І.О. Іващук, Н.В. Коваль, М.І. Кісіль, Д.Ф. Крисанов, М.Ю. Коденська, Т.В. Майорова, А.А. Пересада та багато інших. Однак, враховуючи зміни економічної ситуації функціонування сільськогосподарських підприємств та ринку капіталу, існує необхідність щодо обґрунтування чинників їх інвестиційної привабливості на галузевому і регіональному рівнях та джерел фінансування інвестицій.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій на основі узагальнення досвіду провідних країн щодо інвестування сільськогосподарського виробництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У провідних країнах світу склалися спеціальні інститути, що займаються реалізацією інвестицій у аграрну сферу. Провідною формою інвестицій є кредитування, головною особливістю якого є високий рівень державної підтримки і кооперативні засади його реалізації.

У Великобританії, на відміну від інших провідних країн, кредит не є об'єктом державного регулювання. Провідне місце у кредитуванні сільського господарства належить чотирьом найбільшим банкам, які мають філіали у всіх частинах країни. Разом із ними існує безліч інших приватних кредитних інститутів, але їх внесок у кредитування сільського господарства незначний.

Дуже тісно із системою сільськогосподарського кредиту пов'язана позикова діяльність під заставу землі — іпотека. Із цієї метою у Великобританії у 1928 р. створено Сільськогосподарську іпотечну корпорацію (СІК), яка отримує державні дотації у вигляді зниженого відсотка на довгострокове іпотечне кредитування [1, с. 71].

Заслужує на увагу досвід практики у сфері кредитування Франції, де забезпечення аграрного сектора економіки позиковими коштами здійснюють в основному кооперативні банки.

Так, провідною установою сільськогосподарського кредиту є "Креді агріколь", часка якого у загальному обсязі позикових коштів, що надходять у галузь, становить 75%. Цей банк має традиційну для кооперативних банків Заходу трирівневу структуру: 41 філія банку регіонального рівня, 2599 банків локального рівня із 7200 філіалами на місцях, де зайнято близько 62 тис. співробітників, які обслуговують більше 16 млн клієнтів щорічно. У цю кредитну систему входить 5,7 млн пайовиків. Сума активів "Креді агріколь" складає 400 млрд євро [2].

Місцеві каси акумулюють внески пайовиків і передають їх своїм регіональним касам, які розподіляють на позики згідно існуючого попиту, однак самостійно не приймають по рішення про їх видачу.

Національна каса сільськогосподарського кредиту — державний заклад. Керівник якої призначається спільним рішенням міністрів фінансів і сільського господарства. Діяльність каси контролюється комісією, яка складається із 30 представників парламенту, державної влади і делегатів від регіональних кас, під головуванням міністра сільського господарства. Комісія призначає раду директорів Національної каси сільськогосподарського кредиту, до складу якого входять представники Казначейства, Міністерства сільського господарства, Банка Франції та виконавчий директор [3].

У 80-х роках двадцятого століття відбулися серйозні зміни у взаємовідносинах між державою і "Креді агріколь". Зазначимо, що цей банк був монополістом в отриманні державних субсидій і розподілі пільгових позик між фермерами. Новий механізм взаємовідносин повинен зняти з центрального сільськогосподарського банку відповідальність за розподіл пільгових позик і кварталних квот і передати це у ведення сільськогосподарських департаментів. Якщо раніше пільгові позики затверджувалися Міністерством сільського господарства Франції і фінансувалися "Креді агріколь", то нині квота, призначена кожному департаменту, через певний термін передається до комісії департаменту, а якщо вона не використана, то відкривається фінансування (в іншому випадку запит залишається до одержання нової квоти). Банк — одержувач пільгової позики має у своєму розпорядженні три місяці на виплату кредиту.

Дослідженням встановлено, що Німеччина є прикладом країни із змішаним типом сільськогосподарського кредитування, яке передбачає функціонування на кредитному ринку комерційних банків і спеціалізованих інституцій. Нині кредитуванням сільського господарства займаються кооперативні банки, спеціалізовані банки, іпотечні банки, приватні комерційні банки.

Кооперативний банківський сектор Німеччини має трирівневу організаційну структуру. Її основу — нижній рівень — формують місцеві кооперативні банки (кредитні товариства), що складаються переважно із так званих фольксбанків і райффайзенбанків.

Так, Німецький кооперативний союз Райффайзен (der Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband e.U. — DGRV) об'єднує усі кооперативні банки, сільськогосподарські, промислові та обслуговуючі кооперативи, що зареєстровані на території Німеччини. До DGRV входять 5330 кооперативів різного виду із понад 16,6 млн членів. Зазначимо, що банківсько-кредитний сектор включає у себе 1335 кооперативних Народних банків і Банку Райффайзен із 15,5 млн членів і сумою балансу більше 576 млрд євро. Число клієнтів кооперативної банківської групи перевищує 30 млн чоловік [4].

Відомо, що створення сучасної системи кредитної кооперації пов'язано із іменами Германа Шульце-Деліча і Фрідріха-Вільгельма Райффайзена, які розробили нову концепцію із врахуванням існуючих соціально-економічних умов. Принциповою відмінністю цих об'єднань від існуючих в минулому було те, що нові кооперативи ґрунтувалися на принципах добровільності членства, взаємодопомоги і забезпечення економічної вигоди для членів кооперативу.

У 1849 р. у Саксонії Герман Шульце-Деліч заснував "сировинну асоціацію" для столярів і чоботарів — перший постачальницький кооператив, за яким у 1850 р. створено "товариство взаємного кредиту", що діяло на принципах "солідарної та індивідуальної відповідальності". Після реорганізації в 1852 р. воно одержало назву, яка залишилася до нинішнього дня — "Фольксбанк" (Volksbank — "народний банк"). Кредитний кооператив спеціалізувався на наданні позик малим та середнім товаровиробникам, які не мали можливості працювати із крупними банками. Для координування швидко зростаючої мережі кредитних кооперативів в 1859 р. Шульце-Деліч створив "Centralkorrespondenzbüro der Vorschau- und Kreditvereine" — "Центральне бюро німецьких позикових і кредитних союзів". У 1864 р. було відкрито перший центральний кооперативний банк — Deutsche Genossenschaftsbank von Soergel, Parrisius & Co.

Майже одночасно, але не залежно від Шульце-Деліча, Фрідріх-Вільгельм Райффайзен організував в Анхаузені в 1862 р. кредитний кооператив, який він назвав "позиковим товариством". У 1869 р. засновані ним кооперативи розширили сферу діяльності через здійснення закупівель необхідної сировини та знарядь для сільськогосподарського виробництва. Внаслідок цього вони перетворилися у багатоцільові кооперативи. У 1876 р. для підтримки окремих кооперативів було відкрито центральний кооператив-

ний банк — "Landwirtschaftliche Central-Darlehenskasse" — "Сільськогосподарська центральна позичкова каса" і заснована національна асоціація [5].

Зазначимо, що кінцеве утвердження кооперативів як особливої організаційної форми відбулося після прийняття "Закону про кооперацію" в 1889 р. Період із кінця 80-х рр. XIX ст. і до Першої світової війни характеризувався активним розвитком і зростанням числа кооперативів усіх видів. Таку ситуацію зумовила не лише сприятлива економічна ситуація і надійний правовий базис, але й активна підтримка зі сторони держави. Створення в 1895 р. спеціалізованого фінансового центрального інституту. "Preussische Central-Genossenschafts-Kasse" ("Пруської центральної кооперативної каси"), у задачі якого входило управління ліквідністю регіональних кооперативних банків, кредитна підтримка і представлення їх інтересів на фінансовому ринку, що дозволило ефективно коректувати розвиток кооперативної системи Німеччини.

Дослідженням встановлено, що подібним шляхом розвивалися і союзи сільськогосподарських кооперативів. Так, в рамках "Центрального союзу німецьких сільськогосподарських кооперативів — Райффайзен" (Reichverband der Deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften — Raiffeisen) об'єдналися два центральних союзи, які були засновані Раффайзеном і Хаасом. Це було одне із найбільш крупних об'єднань, чисельністю якого складала більше ніж 37 тис. членів. Зазначимо, що більша половина союзу формувалася кредитними та постачальницькими кооперативами.

Встановлено, що централізація торкнулася також житлових кооперативів — був заснований центральний "Німецький кооперативний іпотечний банк" ("Deutsche Genossenschafts-Hypothekbank").

Внаслідок подібних перетворень змінилася і роль "Пруської центральної кооперативної каси", яка із державного інституту перетворилася в організацію, в якій приватні й державні інтереси поєднувалися рівним чином, що розширило задачі цієї організації. У 1932 р. вона була перейменована в "Німецьку центральну кооперативну касу" ("Deutsche Zentralgenossenschaftskasse"), яка включила до сфери діяльності страхування.

Після другої світової війни і до об'єднання Німеччини розвиток кооперації відбувався різними шляхами. Так, на території Федеративної Республіки Німеччини, було розпочато відновлення регіональних і національних союзів і асоціацій сільськогосподарських, ремісничих, збутових, аудиторських та інших кооперативів. Зазначимо, що заново було засновано і центральний кооперативний банк "Deutsche Genossenschaftskasse" ("Німецька кооперативна каса").

Зазначимо, що кооперативи чудово вписалися у систему "соціально орієнтованої ринкової системи", яка об'єднувала у собі принципи вільного ринку із задоволенням соціальних інтересів. Ефективно використовуючи вигоди кооперації, які поєднували індивідуальну економічну свободу та колективні зобов'язання, кооперативи Західної Німеччини продовжували розвиватися і зміцнювати свої ринкові позиції на ринку.

У всіх сферах німецької кооперативної системи за останні 50 років відбулися помітні структурні зміни. Для того щоб кооперативи могли закріпити своє положення на ринку в умовах посилення конкуренції, повсюди, де це було доцільним, кооперативні організації були об'єднані та укрупнені в союзи кооперативів під керівним началом Німецького кооперативного союзу Райффайзен (Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband).

Його було засновано у 1972 р. після реформи німецької кооперативної системи, коли були об'єднані Головний Союз виробничих кооперативів, Німецький кооперативний союз (Шульце-Деліч). Головний союз сільських кооперативів і німецький союз Райффайзен і створені федеральні союзи:

— Федеральний союз німецьких Фольксбанків і банків Райффайзен (BRV), який представляє інтереси кредитних кооперативів.

— Німецький союз Райффайзен (DBR), який об'єднує сільськогосподарські збутові, обслуговуючі та виробничі (аграрні) кооперативи, включаючи кооперативи зі збутовою діяльністю.

— Центральний союз промислових груп (ZGV), який представляє інтереси промислових збутових і обслуговуючих кооперативів.

— Центральний союз споживчих кооперативів [5].

Німецький кооперативний союз Райффайзен (DGRV) — центральний кооперативний і аудиторський союз на федеральному рівні, який займається всіма питаннями, що стосуються організації кооперативної системи в цілому; він захищає інтереси своїх членів в області спільного господарювання і податкової політики. Німецький кооперативний союз Райффайзен консультує організацію за всіма питаннями аудиторських перевірок, кооперативного права, системи освіти, організації підприємства і обробки даних. До того ж, аудиторський союз DGRV може проводити аудиторські перевірки всіх кооперативів та їх союзів на локальному та регіональному рівні. Союз підтримує відносини зі всіма організаціями та закладами як всередині країни, так і за її межами та надавати допомогу в реалізації проектів, направлених на розвиток кооперації.

Задачею усіх федеральних союзів є представлення інтересів в області економічної. Правової та податкової політики в органах Федеративної Республіки Німеччини та Європейського Союзу, а також консультування членів кооперативів за правовими, податковими та виробничими питаннями. Як повноважні представники членів кооперативів, Федеральні союзи беруть участь у формуванні суспільної та політичної думки. Чисельні органи і комітети союзів створюють платформу для демократичного волевиявлення. Спеціально створені робочі групи працюють над окремими специфічними питаннями.

Беручи до уваги зростаючу інтернаціоналізацію ринків, а також посилення єдиної політики Європейського Союзу для прямого представлення інтересів своїх членів, Німецький кооперативний союз Райффайзен створив у Брюсселі власне аналітичне координаційне бюро.

Робота центральних і первинних кооперативів доповнюється на регіональному рівні спеціальними інститутами (наприклад, аудиторськими союзами).

Задачею шести спеціалізованих аудиторських союзів є проведення обов'язкової аудиторської перевірки кооперативів, яка охоплює оцінку економічного стану кооперативів і контроль правильності ведення бухгалтерського обліку. Крім того, обов'язкова перевірка є важливим інструментом управління діяльності кооперативу, оскільки звіт, що надається аудиторськими союзами, містить рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, яке перевірялося.

Зазначимо, що велике значення приділяється навчання і підвищенню кваліфікації співробітників кооперативів. Регіональні союзи забезпечують діяльність 16 центрів професійної освіти і перепідготовки кадрів. Національним головним кооперативним освітнім закладом є Академія Німецьких Кооперативів (ADG). Близько 1160 семінарів і профільних конференцій, у яких беруть участь більше 16,5 тис. учасників, проводиться у ній щорічно.

Крім того, у регіонах є ряд центральних організацій, які підтримують окремо взяті кооперативи. До них також відносять три кооперативних комп'ютерних центри, які пропонують кооперативам сучаснішу комп'ютерні техніку та обробку інформації.

Німецький кооперативний союз Райффайзен (DGRV) разом із Об'єднаним союзом житлових кооперативів (GdW) і Центральний союз німецьких споживчих кооперативів (ZdK) на "над федеральному" рівні об'єднані у Вільний комітет кооперативних союзів, задачею якого є обмін досвідом, консультування з питань кооперації та представлення інтересів всіх гілок кооперативної системи перед законодавчими органами і громадкістю.

Попередником сучасних Фольксбанків було "товариство взаємного кредиту", яке створено у 1850 р. Шульце-Делічем, що надає позики малим і середнім товаровиробникам. Із 1972 р. Фольксбанки і Райффайзен-банки з їх 15 тис. філіалів — найбільш розгалужена банківська мережа у Німеччині. Ця децентралізована структура дуже тісно пов'язана із німецьким ринком дозволяє вести гнучку ділову політику при оперативному прийнятті рішень.

Більше 168 тис. службовців нині у Фольксбанках і банках Райффайзен. Наприкінці 2006 р. обсяг виданих Фольксбанками і банками Райффайзен кредитів досягнув величини 348 млрд євро; загальний обсяг вкладів становив 445 млрд євро, із них ощадних вкладів — 205 млрд євро. Разом з тим, сума балансу Фольксбанків і банків Райффайзен становила у кінці 2006 р. склала близько 576 млрд євро [4].

Основною задачею кооперативних банків впродовж більше ста років є підвищення доходів і надання підтримки розвитку підприємницької діяльності. Ці принципи діють як відносно всіх підприємств малого та середнього розміру, так і для великої кількості приватних клієнтів.

Зазначимо, що Банк DG — Bank AG WGZ — Bank e.G. виконують функції центральних кооперативних банків для Фольксбанків і банків Райффайзен. Їх задачами є підтримка кооперативних банків на локальному і регіональному рівні, управління ліквідністю, рефінансування, підтримка система платежів, гарантія безпеки вкладів, фінансовий аналіз і управління. Вони надають своїм пайовикам можливість доступу до національних та міжнародних фінансових та валютних ринків, а також ринків капіталу. Через розвинену інфраструктуру вони дозволяють своїм локальним банкам компетентно і кваліфіковано обслуговувати своїх клієнтів, здійснювати угоди із цінними паперами і проводити платежі як всередині країни, так і за кордоном.

Для того щоб банки середніх розмірів спроможними були надати весь спектр фінансових послуг, Фольксбанки і банки Райффайзен працюють з моменту їх заснування на принципах партнерства і організували спеціальні заклади, за допомогою яких вони можуть запропонувати своїм клієнтам повний сервіс у всіх сферах, що стосуються розміщення та обслуговування фінансових засобів.

У секторі іпотечного кредитування працює Німецький кооперативний іпотечний банк (Deutsche Genossenschafts-Hypothekbank AG), Мюнхенський іпотечний банк (Muenhener Hypothekbank eG) і WL Bank AG працюють спільно. Вони видають іпотечні кредити і довгострокові позики як юридичним, так і фізичним особам. Ощадна каса з кредитування житлового будівництва Schwdbisch Hall є найбільш крупною ощадкасою за кількістю клієнтів в області фінансування житлового будівництва не лише у Німеччині, але і в Європі в цілому.

Кооперативні банки завдяки Страховому товариству R+V (R+V Versicherung AG) надає весь спектр послуг із страхування і спільно із Union-Investment-Gesellschaft пропонує вигідні варіанти розміщення грошових коштів для всіх типів інвесторів і напрямів інвестування. Палітра послуг кооперативного фінансового союзу доповнюється також діяльністю товариств з управління майном (DIFA — Deutsche Immobilien Fonds AG), лізингу (VR — Leasing) і факторингу. Спільно із Німецьким центральним кооперативним банком (DZ Bank AG). WGZ-банком e.G., кооперативними іпотечними банками і ощадною касою Schwdbisch Hall кооперативна банківська група має на кінець 2006 р. балансову суму у розмірі 945 млрд євро.

Окрім Фольксбанків і Райффайзен-банків існує ще цілий ряд кредитних кооперативних організацій, серед яких Sparda-Banken (кооперативні банки залізничників). Перший подібний банк був заснованим у 1896 р. як то-

вариство взаємного кредитування серед залізничників. Нині це кооперативне об'єднання включає у себе 12 локальних банків із 401 філіалом у Німеччині і власний аудиторський союз — Verband der Sparda-Banken; загальне число пайовиків 2,6 млн чоловік, сума балансу дорівнює 47,9 млрд євро [6].

Ще одна кооперативна банківська група — Post-Spar-und Darlehnsvereine (PSD) — кооперативні банки поштових службовців, яка веде свою діяльність із першого кредитного кооперативу поштовиків. Створеного у 1882 р. Нині група PSD об'єднує 15 банків під дахом аудиторського союзу Verband der PSD Banken із загальним числом пайовиків більше 1,1 млн і сумою балансу 16,56 млрд євро [7].

Також статус кредитного кооперативу має BBB-Bank — об'єднаний кооперативний банк державних службовців (Beamtanbank) із 94 філіалами у восьми федеральних землях, близько 330 тис. пайовиків із різних галузей і балансом у 5,9 млрд євро [7].

Дослідженням встановлено, що в останні роки кредитні вкладення у сільськогосподарське виробництво були направлені, насамперед, на модернізацію і технічне переозброєння виробничого процесу. У зв'язку із цим, кредитні вкладення були сконцентровані на суміжних із аграрним сектором галузях — виробниках засобів виробництва і переробної промисловості.

У Нідерландах із врахуванням досвіду Німеччини була прийнята модель створення кредитно-ощадних товариств (кооперативів) на наступних принципах: мета організації — взаємна (фінансова) допомога; члени кооперативу несуть обмежену відповідальність у випадку ліквідації; область дії кооперативу обмежується місцевим товариством; управління фондами повинно здійснюватися економічно обґрунтовано; усі доходи направляються до резервного фонду.

Рабобанк представляє до 90% усіх кредитних ресурсів для сільського господарства країни, разом із тим успішно працює і в інших напрямках. Його частка на ринку кредитів дрібним сільськогосподарським підприємствам Нідерландів становить 40%, а на ринку кредитів, що надаються під заставу нерухомості, — 30%. Окрім того, майже 40% усіх приватних заощаджень у країні сконцентровано у цьому банку. Активи його становлять більш 170 млн дол. США [8].

Узагальнюючи досвід надання державної фінансової підтримки сільському господарству у різних країнах, необхідно зазначити на диференційований її характер підтримки, що обумовлено станом сільського господарства і агропродовольчих ринків, можливостями національних бюджетів. Так, наприклад, у 2008 р. на підтримку фермерських господарств у Нідерландах та Австрії було виділено відповідно 63 та 58% від загального обсягу субвенцій, які виділено усім галузям економіки цих країн. Водночас, в Італії цей показник становив 16,2%, а у Португалії — 19% [8].

Необхідно зазначити, що цільові напрями державної підтримки також змінюються залежно від стану сільського господарства і продовольчих ринків. Так, якщо на початку запровадження програм державної підтримки у 1958 р. основною задачею було насичення внутрішнього ринку країн-учасниць ЄС, то нині головним завданням є підтримка стабільного рівня цін на сільськогосподарську продукцію та додержання екологічних стандартів.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи набутий досвід організації державної фінансової підтримки сільського господарства у провідних країнах світу, зміну цільових параметрів цієї підтримки залежно від стану сільськогосподарського виробництва, а також стану національного та світового агропродовольчих ринків, в Україні та її регіонах при удосконаленні механізму інвестування аграрного сектора на сучасному етапі необхідно врахувати, на нашу

думку, насамперед, такі положення зарубіжного досвіду:

— нееквівалентний обмін (не на користь сільського господарства) і його негативні наслідки компенсуються аграрному сектору через надання, насамперед, державної фінансової підтримки;

— значні порівняно із вітчизняною практикою обсяги державної фінансової підтримки аграрному сектору;

— диференційний підхід до розподілу державної фінансової підтримки серед сільськогосподарських товаровиробників, у т.ч. залежно від рівня дохідності господарств;

— виділення додаткових субсидій на виробництво найбільш значимих для країни видів сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Directory and Statistics of Agricultural Cooperatives and Other Farmer-Controlled Businesses in the UK. — Oxford, UK: Plunkett Foundation, 1998. — P. 169.
2. Стариченко М. А. Зарубіжний досвід організації інвестування сільського господарства / М. А. Стариченко // Економіка та управління АПК. — 2012. — Вип. 9. — С. 45—49.
3. Assouline, G., 2006: National Status Quo Report — France. Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.
4. Deutscher Raiffeisenverband e.V.: Ausblick 2006, Bericht 2005. — Deutscher Raiffeisenverband e.V, Bonn, 2006.
5. Jahn, G., K. Knickel, S. Peter, 2006: National Status Quo Report — Germany. Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.
6. Резнік Н.П. Міжнародна практика інвестування аграрного сектору / Н.П. Резнік // Формування ринкових відносин в Україні. — 2008. — № 12 (91). — С. 65—67.
7. Щербакова А.С. Світовий досвід формування та розвитку інвестиційного потенціалу сільськогосподарських організацій / А.С. Щербакова, Е.Ю. Судук // Вісник Черкаського університету. — 2013. — № 4 (256) Серія "Економічні науки". — С. 100—105.
8. Oostindie, H., H. Renting, 2006: National Status Quo Report — The Netherlands. Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.

References:

1. Plunkett Foundation (1998), Directory and Statistics of Agricultural Cooperatives and Other Farmer-Controlled Businesses in the UK, Plunkett Foundation, Oxford, UK.
2. Starychenko, M.A. (2012), "Foreign experience in investing in agriculture", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, vol. 9, pp. 45—49.
3. Assouline, G. (2006), National Status Quo Report - France, Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.
4. Deutscher Raiffeisenverband e.V. (2006), Ausblick 2006, Bericht 2005, Deutscher Raiffeisenverband e.V, Bonn, FRG.
5. Jahn, G. Knickel, K. and Peter, S. (2006), National Status Quo Report - Germany, Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.
6. Reznik, N.P. (2008), "International practice of investing in the agricultural sector", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 12 (91), pp. 65—67.
7. Scherbakova, A.S. (2013), "World experience of formation and development of investment potential of agricultural organizations", *Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 4 (256), pp. 100—105.
8. Oostindie, H. and Renting, H. (2006), National Status Quo Report — The Netherlands, Workpackage 3 of the EU project SSPE-CT-2005_006541, COFAMI.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2019 р.